Звон.

Беларуская штодзенная палітычна-літэратурная часопісь.

Рукапісы павінны быць перапісаны чытэльна. Аплата прынятых рукапісаў залежыць ад Рэдакцыі. Рукапісы назад не выдаюцца.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **м. Мінск, Юбілейны дом.**

Цана нумару 1 марка.

Год выданьня I.

РЭДАКЦЫЯ адчынена штодня, апрача сьвят ад 9—12 гадз. і ад 5—7 гадз.

Цана абвестак:
за 1 радок за тэкстам . . . ? м.
шукаючым працы, за абвестку 2 м.

№ 1. Менск. Панядзелак 25 жніўня 1919 г. № 1.

ў — чытаецца як w; дз — як польскае dz.

Дзеля вялікага недахвату паперы газэта часова выходзіць тры разы на тыдзень: *у панядзелак, сераду і пятніцу.*

Грамадзяне! Вучыцеся чытаць па-беларуску. Гэта ў вашых інтарэсах. Годзі выстаўляць сябе на сьмех перад культурнымі людзьмі!

Загад № 2.

На падставе Урадовага Дзеньніка № 1.

Ст. 1.

На абшарах занятых польскімі войскамі урадовай мовай лічыцца **мова польская.**

Урадовые загады будуць выдавацца ў польскай мове побач з перакладам **на мову беларускую.**

Першае месца займае аснова польскай мовы.

Ст. 2.

У сваіх зносінах з уладай насяленьне можа ужываць, побач з польскай, также **мовы беларускай.**

Менск, дня 20 жніўня 1919 г.

Намесьнік Генеральнага Камісара Менскага Округу *Ул. Рачкевіч.*

Адміністрацыйны Кіраўнічы Справамі *Мешчаноўскі.*

Апавяшчэньне II.

На абшарах, занятых польскімі войскамі і польскай уладай, касуюцца ўсялякіе бальшавіцкіе установы, а так сама выдадзеные імі пастановы і прыказы.

Намесьнік Генеральнага Камісара Менскага Округу *Ул. Рачкевіч.*

Адміністрацыйны Кіраўнічы Справамі *Мешчаноўскі.*

Нашае заданьне.

Мы будзем бараніць інтарэсы працоўнага народу. Мы будзем дакладаць усіх стараньняў, каб як найскарэй споўнілася жаданьне нашага спакутанага сялянства адтрымаць сабе зямлю, а рабочым ў горадзе і вёсцы—адпаведныя варункі працы, роўные з тымі, якімі карыстаюць усе рабочые культурных старонках.

Мы будзем старацца аб тым, каб вярнуць дадому нашых пакутнікаў-бежанцаў, параскіданых па талодных абшарах бышай Расіі. Мы будзем дамагацца, каб ім памаглі і далі магчымасьць адбудаваць свае зруйнованые сялібы коштам скарбовай дапамогі.

Мы ані на момант не забудземся, што наша старонка—беларусь—зруйнована вайною і крывавым панаваньнем маскоўскіх бальшавікоў. Мы ведаем, што калі што захавалося ад вайны, тое не ўратавалося ад маскоўскіх бальшавіцкіх грабежнікаў. Дзеля гэтага першаю і сьвятою павіннасьцю кожнага грамадзяніна нашае Бацькаўшчыны—працаваць над тым, каб падняць нашу старонку з руін занепаду і паставіць яе на яе ўласные ногі.

Мы будзем даводзіць свайму гаратліваму народу, што не паздбудзецца ён ліха ніколі, калі не адбудуе свае ўласнае Беларускае дзяржавы, свайго роднага Беларускага Гаспадарства. Толькі тагды, калі народ наш не захоча быць нікім іншым, а толькі *Беларусам* з сваею роднаю мовай і культурай,—толькі тагды ён возьме сваю долю ў свае рукі і забудзе сабе тое, чаго дамагаецца і што патрэбно для вольнага культурнага жыцьця.

Толькі утварыўшы сваё беларускае вайско і праз яго злучыўшы ўсе свае беларускіе землі, народ наш здолае сыціся на свой Установчы Сойм, выявіць сваю волю і знайці сабе сваіх прыяцеляў і саюзьнікаў.

Толькі тое моцна і трывала, што будуецца на цьвёрдым гістарычным грунці, а гэты гістарычны грунт гаворыць пра тое, што нам трэба збавіцца ад тае палітычнае сувязі, каторая ўкінула нашу старонку ў пожар сусьветнай і грамадзянскай вайны, абярнуўшы наш край у попел пажарышча і параскідаўшы наш люд па ўсяму беламу сьвету.

Што тычыцца нашых адносін да Польшчы, то мы зьвяртаемся да польскай дэмакратыі, з гэтакімі словамі: колісь, за часоў бышага Вялікаго Князьства Беларуска-Літоўскага, нашы продкі памаглі вашым продкам збавіцца ад немецкай крыжацкай навалы; колісь супольна мы бараніліся ад нашых ворагаў і былі дужые і культурные, але калі Польшча перастала паважаць нашы дзяржаўные і культурна-нацыянальные патрэбы, то гэта прывяло да згубы і доўгалетняго палону і нас і вас. Гэта цяжкая гістарычная навука павінна кіраваць усею нашаю і вашаю палітычнаю чыннасьцю, не даючы забыцца ані на момант, што Беларусь павінна быць *Беларусьсю*, а не „усходняю зямлёю".

Да насяленьня б. В. Кн. Беларуска-Літоўскага.

Ваш край ужо стокалькідзесят гадоў ня ведае свабоды, гнябёны варожым гвалтам расейскім, немецкім, большэвіцкім,—гвалтам, каторы, ня пытаючыся насяленьня, накідаў чужацкіе прымернікі паступкаў, зьвязываючы волю, часта ламаючы жыцьцё.

Гэтакая бязупынная няволя, добра вядомая і мне самому, як радзіўшамуся на гэтай нешчасьлівай зямельцы, павінна быць урэшці спынена і на гэтай быццам забытай праз Бога староньцы павінны запанаваць свабода ды правы свабоднай нічым незьвязанай гутаркі аб жаданьнях і патрэбах.

Польскае войска, каторае я з сабой привеў, каб выкінуць гаспадараваньне гвалту і сілы, каб спыніць кіраваньне краем процiў волі жыхароў, гэтае войска нясе ... усім Вам свабоду.

Хачу Вам даць магчымасьць развязаць унутранные нацыянальные і рэлігійные справы гэтак, як самі захочаце, без якога-небудзь гвалту або націску з боку Польшчы.

Дзеля гэтага, ня гледзячы на тое, што на Вашай зямлі грымяць яшчэ гарматы ды льецца кроў,— ня ўводжу Ваенны загад, але цывільны ў каторы паклічу мейсцовых людзей, сыноў гэтае зямлі.

Мэты гэтага Цывільнага Ураду вось якіе:

1) Дапамагчы жыхарам гутарыць аб сваім лёсе і сваіх патрэбах праз свабодна выбраных прэдстаўнікоў. Выбары гэтые будуць зроблены на аснове роўнага, тайнага, агульнага, простаго, бяз розьніцы полу, галасаваньня.

2) Памагчы каму трэба жыўнасьцю, памагчы ў працы вытвараючай, абаспечыць лад і супакой.

3) Заапекавацца ўсімі, бяз розьніцы веры і нацыянальнасьці.

На чале ўраду я паставіў Юра Осмолоўскага, да каторага проста, або праз людзей ім назначаных зьвертайцеся адкрыта і шчыра ў кожнай патрэбе і ў справах, каторые лежаць Вам на сэрцы і цікавяць Вас.

Я. Пілсудзкі.

Вільня, 22 красавіка 1919 г.

Політычная кроніка.

Паустаньне у Верхняй Сылезіі. З Варшавы паведамляюць, што в панядзелку на тым тыдні (18 жніўня) пачалося паўстаньне польскаго насяленьня, проціў немцаў. Паустаньне пачалося з прычыны плебісцыту, каторы павінен быў адбыцца там на моцы пастановы парыжскага трактату ад 28 ліпня і выявіць волю насяленьня таго краю, да каго яно хоча належаць—да немцаў ці да Польшчы. Немцы дазвалялі сабе рабіць гвалтаўніцтво, што і прывяло да паўстаньня. Чым скончыцца гэтая справа—няма ведама.

Конферэнцыя Начальніка Польскаго Панства (Дзяржавы). 21 жніўня Начальнік П. панства прыняў дэлегацыю з Верхняй Сылезіі. Дэлегацыя скардзілася на цяжкае палажэньне насяленьня таго краю, пакінутага на гвалты і бяспраўе з боку нямецкай улады.

Начальнік жычліва выслухаў дэлегацыю і обяцаў дапамагчы насяленьню таго краю. Адначасне выказаў жаль, што насяленьне ня здолало вытрываць да таго часу, покі плебісцыт ня выясьніў долі таго краю.

У той-жа дзень Начальнік Панства прыняў гэн. Івашкевіча і выслухаў рапарт аб сытуацыі на ўсходнім фронце.

Потым, позна ў вечар, на 10 гадз. адбылася даўжэйшая конфэрэнцыя Начальніка панства з прэзыдэнтам польскіх міністраў, Падэрэўскім. „Н. К."

Амэрыка і Колчак. Паведамляюць нямецкіе газэты, што амэрыканскі урад у найбліжшы час даставіць праз Уладывасток Колчаку 45.000 карабінаў, пару мільёнаў набояў і іншых ваенных матэрыялаў.

Скутні бальшавіцкага панаваньня у Вэнгрыі. Як ведама, у Вэнгрыі бальшавіцкая ўлада скінута. Цяпер вось што піша Рудзянскі ў „Праўдзе" аб тамашнім палажэньню: „Сярод хаосу, які паўстаў у Будапэштце па упадку савецкай улады, пачало выяўляцца тое, што будзе. Уладу хватае ў свае рукі рэакцыя ў асобах вялікіх землеўласьнікаў і прадстаўнікаў фінансаў. На чале ўсяго стаіць вялікі князь Язэп, адзін з найглупшых тыпаў дому Габсбургаў".

Гэта будзе усюды, дзе пагулялі бальшавікі. Газэты пішуць, што ў Сыбіры давалі карону гэн. Курапаткіну, але той нібы—то покі што адмовіўся.

Нямецкіе Нац. Зборы аб паустаньню у Сылезіі. У Нац. Зб. у Вэймары прэмьер-міністар Бауэр сказаў, што ў той час, як ў Бэрліне ідуць перагаворы аб устанаўленьні прыязных адносін паміж Польшчай і Гэрманіяй, у В. Сылезіі польская „агітацыя" выклікала выбух паўстаньня. Урад спадзяецца, што войско задушыць паўстаньне.

Раскол у бальшавіцкім урадзе. Дапісчык «Св.Сл.» піша з Гэльсінгфорсу, што 14 чэрвеня у Маскве адбылося нязвычайна клумнае пасяджэньне усерасійскага цэнтральнага спаўняючага камітэту. На пасяджэньню былі усе народныя камісары, апроч Троцкага, каторы знаходзіцца на паўдзённым фронце. У пачатковай прамове Ленін намаляваў надта мрочнымі фарбамі стан жыцьця у сярэдзіне Расеі.

— Гэта мы давялі яе да гэткаго стану,—пачуліся галасы на мясцох.

Далей Ленін адзначыў, што водле самых пэўных вестак, якія у яго ёсць, сярод савецкіх працаўнікоў, розных камісараў, памагачоў камісараў і упаўнаважаных, каторых цяпер ёсць вялізарная армія, праўдзівых камуністаў ня больш за 6—8 працэнтаў; ато ўсе—людзі, каторым карціць нажыцца і каторыя гатовы абы калі запрадаць камунізм.

Ува ўсім, бяз вынятку, найвялікшае разбурэньне. Жалезнадарожны рух з-за адсутнасьці паравозаў ужо цяпер зьменшан да мінімума. Калі справа будзе ісьці так і далей, дык цераз два месяцы трэба чакаць поўнай астаноўкі прыватнаго руху.

Будуць хадзіць толькі вайсковыя цягнікі.

Найвялікшую трагедыю выяўляе цяперашняе засяваньне палёў: ува многіх губэрнях сяляне зьелі насеньне, так што на налецьце, калі мя будзе харчавой помачы знеткуль звонку, насяленьне савецкай Расеі бязумоўна пагінець ад голаду.

Пасьля гэтых слоў Леніна пачаўся страшэнны шум. Крычэлі абсалютна усе.

— Так далей быць ня можа! Мы ня маем права дзяржаць уладу. Вы ня маеце права аставацца ўладаю!—крычэлі Леніну.

— Шкада, што я ня бачу сам, а вы ня можаце нікога паказаць мне, каму я магу перадаць уладу, —адказаў на гэта Ленін.

Частка народных камісараў тутжа склалі свае паўнамоцтвы.

Казка старога дуба.

На беразе рэчкі, на сухом грудзе стаяў стары дуб. Тоўсты, у абхватаў пяць, комель цягнуўся высока ў гору. Ад яго адходзіло некалькі вялікіх лап з рэдкімі лісьцямі. Пры комлі было буслава гнязьдо, а пад ім, як камячкі моху, віселі гнезды малых птушак. Унізе распасьціраліся кусьцікі ліпняку і арэшніку. Зрэдка раслі бярэзінкі, асінкі і маладые дубочкі.

Цікавасьць брала ўсіх, як вырас гэты стары дуб-вялікан. Аглядалі яго птушкі, глядзелі і меншые дубы, шапталіся маладые ліпы, асінкі, бярэзінкі і дзівіліся, што нігдзе няма такога вялікага дрэва.

— Скажы, дзедка,—запытаўся у яго кучаравы дубок, пазіраючы зьніву на сухую лапу,—ці добра табе, жывецца на сьвеце? Стаіш [stamp] на аднэй меры, не расьцеш, [stamp] няешся і усё нібы нешта думаеш.

— Праўда, дзедка, ты дзіўны, не падобен саўсім да нас,—зашумелі усё расьліны.

— Маладые вы яшчэ, служкі, нічога ня ведаеце. Ось хіба раскажу вам пра сваё жыцьцё.

Прытаіліся маладые расьліны, сьціхлі птушкі і пачалі слухаць казку старога-дуба.

„Даўно, даўно зьявіўся я на белы сьвет. Помню, як быў яшчэ вот гэтакі, як ты, маленькая ліпка,—паказаў дуб сваею галінаю на зялёны кусьцік. Куды ня глянеш, бывала, усюды сьцяною стаяў густы, вялікі лес, нігдзе ні прагалінкі. Сонца ня відаць было за касматымі лапамі ялін. Чуў я толькі глухі гоман ветру з лесам, песьні птушак ды крык зьвяроў. Тагды іх было многа, ня гэтулькі, як цяпер. Чалавек не заглядаў да нас. Сьмела праходзілі сюдоюласе, зубры, козы—напіцца вады ў рачцы. Часам толькі воўк ці мядзьведзь снавалі тут, каб найці сабе пажыву. І пачаў я падымаць сваю голаў усё вышай і вышай. Хацелося пабачыць, што робіцца далей, ці есьць канец гэтаму гушчарняку. Густыя галіны ялін і асін не дазвалялі мне глянуць у бок, і я стараўся прабрацца ўгору, падставіць свае лісточкі пад цёплае сонейко. Вільгаці ў зямлі было многа, рос я скора. Калі мая верхавіна падвялася вышай палавіны сваіх суседзяў, стало прастарней. Галінкі мае пачалі разрастацца ў баке. Падняўся я яшчэ вышай і глянуў на Божы сьвет. Першы раз убачыў я гэтую рэчку. Была яна шырокая і быстрая. Букасэ, гусі, качкі насіліся над ею і купаліся у чыстай вадзіцы. За рачкаю цягнуўся шырокі луг, а там ізноў густы, цёмны лес. Глянуў я ў другі бок і вялікаму дзіву даўся. Далёка відаць быў зялёны бор. Паміж яго прачышчаны былі ўжо палянкі. Людзі прыходзілі з сякерамі, секлі тоўстые хвоі, пратлі паску і сопкаю пачыналі па-

Беларуская кроніка.

Нацыянальны Камітэт. З першых дзён заняцьця Менску польскім войскам залажыўся ў Менску Бел. Н. Камітэт. Камітэт месьціцца ў Юбілейным доме, дзе была Беларуская Рада. Памешканьне гэта адведзено Камітэту польскаю уладай.

Камітэт адбывае свае чарговые сходы два разы на тыдзень, у аўторак і пятніцу, а 5 гадз. ў вечар. Камітэт злучае ў сабе прадстаўнікоў усіх беларускіх арган., якіе уратаваліся ад бальшавікоў. У такім складзе ён прабудзе да 1-го верасьня, потым утворыць Раду Меншчыны ды зачыніцца.

На тым тыдні прадстаўнікі Камітэту былі ў паслоў польскага Сойму, каторые прыезджалі ў Менск. Паслы прасілі пазнаёміць іх з адносінамі беларускіх арганізацыяў да Польшчы. Дэлегаты Камітэту саслаліся ў політычных справах на Раду Народных Міністраў.

Беларускае войско. Як нам перадаюць, яшчэ не паступіло афіцыяльнага распараджэньня польскай улады на арганізацыю беларускага войска. У гэтай справе вядуцца толькі перагаворы і утворана ў Вільні беларуская вайсковая камісія.

Паварот беларускіх дзеячоў. Да Менску пачынаюць варочацца беларускіе дзеячы і радные, што былі абвешчаны бальшавікамі без абароны закону. Так напр., вярнуўся ў Менск радны П. Аляксюк, каторы цяпер стаіць на чале вайсковай камісіі па арганізацыі Беларускага войска ў Вільні.

Гэтымі-ж днямі вярнуўся ў Менск сябар Р. Н. Міністраў, п. А. Смоліч і азнаёміў Н. Камітэт з беларускай справай заграніцай.

Лекцыі беларускай мовы. Б. Н. Камітэт мае прасіць дазваленьня адчыніць лекцыі беларускай мовы для ўсіх, хто запішацца. Арганізацыя лекцыяў будзе даручана п. Я. Лёсіку. Лекцыі маюць чытацца у зале Юбілейнага дому.

Бальшавіцкіе арэшты беларусаў. З беларускіх дзеячоў і радных ў Менску бальшавікі арыштавалі толькі п.п. Іваноўскага і Трэпку. Рашта радных, як Я. Лёсік, А. Прушынскі, С. Міхайлоўскі, І. Серада і інш., хоць і былі абвешчаны без абароны закону, але ў рукі „чрезвычайкі“ ня папалі.

Радные Забродзкі і Карач арэштаваны бальшавікамі ў апошніе дні і вывезены ў Маскву, як белар. с.-р.

П. п. Іваноўскага і Трэпку бальшавікі вывезьлі да Смаленску і трымаюць, як заложнікаў.

Менскае жыцьце.

Менск посьле заняцьця польскім войскам. Першымі днямі горад выглядаў пустынна і рабіў прыкрае уражэньне. Крамы былі пазачыняны, вітрыны ў крамах пустые. Народу на вуліцах было мала, і кожны пачуваў сябе няпэўна. Прычыною гэтаму былі прыкрые непаразуменьні з жыдоўскім насяленьнем. Шмат дзе выбухлі пагромы, але хутка былі стрыманы польскаю ўладаю.

Праз тыдзень горад прыняў нормальны выгляд. Адчыніліся крамы, зьявіліся тавары. На вуліцах многа народу, найбольш з панскай публікі. Простаго люду ў цэнтры гораду відаць мала. Яго пазабіралі бальшавікі ў чырвоную армію, а некаторые і самі, мабыць, уцяклі, напалоханые разбашчанымі бальшавіцкімі агітатарамі.

Само сабою разумеецца, што у горадзе вялікае безрабоцьце, бо бальшавікі аграбілі горад да шчэнту; былі вывезены ня толькі розные машыны, але навет хатные прылады,—крэслы, ложкі, міскі. Уцякаючы, кожны брау, што хацеу. Жалезнадарожнікі хацелі ня даць машынаў з дэпо, але іх заставілі гэта зрабіць кулямётамі. Асабліва цяжкае становішчо гарадскога настаўніцтва. Ніхто з іх ня ведае, што з імі будзе, ці будуць плаціць ім пэнсію. Да гэтага часу ніхто іх не супакоіў і ня выясьніў іх палажэньня. Кепска яшчэ і тое, што ніхто ня ведае, які курс на грошы. Кожны гандляр прымае іх па сваё сумленьне і, разумеецца, ад гэтага найбольш церпіць працоўны чалавек, бо у яго няма іншых грошай, апрача бальшавіцкіх. Трэба было-б дапамагчы працоўнаму люду і устанавіць справядлівы курс на бальшавіцкіе грошы, каб не нажываліся на запрацованай капейцы усялякіе махляры.

Цяпер хлеб каштуе ў горадзе 5 руб. на царскіе, а сало 12—20 р., або польск. марак. У танных сталоўках можна паабедаць за 15—20 руб., калі мець свой хлеб, бо сталоўкі падаюць да абеду хлеба, як на раз укусіць.

Няхай-жа ім будзе калом зямля, тым маскоўскім бальшавіком, што давялі наш слаўны горад да такога цяжкага і галоднага становішча!

Крамнікі і іншые пачалі перамалёўваць вывескі на польскую мову. Загаду аб гэтым афіцыяльнага ня было, а тым часам ідзе шпаркая адмалёўка на польскую мову. А чаму не па-беларуску, панове крамнікі? Аднак жа Менск—сэрцо Беларусі, і беларуская мова афіцыяльна ужываецца побач з польскаю?! Глядзеце, каб ня прышлося зноў перамалёўваць!

Паведамленьне Польскага Гэнэральнага Штабу.

Ад 20 жніўня 1919 г.

Фронт Літоўска-Беларускі. Вораг, падмацованы надзвычайнымі сіламі, ставіць надзвычайна сільнае супраціўленьне на мастовым укрепленьні Барысава. Але храбрая атака нашай пяхоты змусіла ворага пакінуць умацованую пазыцыю і адступіць за Бярэзіну.

ракідаць скібу зямлі. Лес там быў шмат радчэйшы. У адным мейсцы яго прарэзала шырокая дарога. Далёка відаць была невялікая вёска.

Пабачыў я тагды, як змагаецца ўсе жывое за сваё жыцьцё. Людзі праганялі адзін другога з сваіх мейсц. Прыходзілі чужыя салдаты; грымелі гарматы; гарэлі вёскі. Кідалі земляробы саху, браліся за палаш, бараніліся да сьмерці. Калі прыглядзеўся я на расьліны, на зьвяроў, і тут убачыў тое самае. Бор то ўрываўся ў сельнік, то адходзіў назад. Кожная расьліна старалася пасеяць найбольш насення, каб выгадаваць большае пакаленне. Птушкі і зьвярэ нападалі адзін на другога. Усякі стараўся бараніць толькі сваю семью і не шкадаваў другіх. І пад мяне дабіраліся карэньні ялін і бярэзін. Я глыбей запускаў корань, мацней садзіўся ў зямлі і дрыжаў з вялікага страху.

«Чалавек быў дужшы за нас усіх. Усе радчэй і радчэй станавіўся лес; ўсё меньш зьвяроў аставалося ў ім; ўсё больш і больш зьяўлялося поля і тых расьлін, што сеяў чалавек. Дайшла чарга і да нас. Застукалі сякеры, зашасталі пілкі, пачалі валіцца на дол тоўстыя бярэзіны, яліны, вязы. Убачыў я сваіх братоў—дубоў, паваленых на землю; Не пашкадаваў чалавек нікога; ўсё высеклі, выпраталі. Адна асіна кідаючыся на землю, шмарганула па мне суком. На маёй сьпіне вырас горб. З усяго лесу асталіся толькі хвоя і дуб. Хвоя даўно ужо звалілася. А дуб яшчэ нядаўна, мо і за вашу памяць, аджыў свой век. Вунь відаць толькі пень яго, зарослы мохам.

«Астаўся я адзін. Цяжэй мне стало пераносіць нягоды. Град абіваў мне лісьця; маланка ўжо некалькі разоў пападала у мой комель, вот тыя знакі—пісагі на маём комлі. Злы пастух падсек мой адзін корань. Пачаў загнівацца асяродак. І цяпер, бачыце, ў мяне вялікае дупле. Але я ўжо быў дужы і змог бараніцца ад усякай нягоды. Моцны я і дагэтуль, але чую, што скора сілы ня хопіць у мяне бараніцца. Верхняя мая галіва, што была бліжэй да сонца, ужо зсохла. Падгніваюць карэньні. Я зараз памру.

«Падумаеш—цяжка жыць на сьвеце, але уміраць ня хочацца. Хачу ведаць, што будзе з вамі, мае дзеткі. Дый весела на сьвеце. Люба мне слухаць птушачкі, вашы песьні, люблю шум маладых расьлінаў. Вунь касец утомлены ідзе аддыхнуць у маём цяньку. Дудар песьню заграе, што чуў я некалі ў моладасьці. Радасна мне і весела.

„Пажывеце вы, прыдзецца і вам перажыць многае тое, што перажыў ужо я. Расьцеце, дзеткі, набірайцеся сілы».

Дуб сьціх.

Глуха зашумелі маладыя расьліны, нібы пачалі важную размову.

А. Галіна.

На поўдні ад Барысава нашы перэдніе аддзелы даходзяць да г. Бярэзіны, Сьвіслачы і Асіповіч. На паўночным кірунку **вораг адступіў** ў райёне Касян **пад напорам** нашых сіл за рэчку Дзісну. Адначасьне разьвіваліся ў райёне Глыбокае заўзятые баі.

Фронт Палескі. На кірунку Лунінец ажыўлёнвая баявая чыннасьць нашых перэдніх аддзелаў.

Фронт Валынскі. На поўнач ад Бярэжна пад Случам нашы аддзелы дасьцігглі ліні Клешава, Тамашгорад; далей паўздоўж рэчкі Льва на Аверны вораг адступае ў кірунку на Алеўск.

Нашые конные аддзелы ачышчаюць лясы ад узброеных бальшавіцкіх банд.

Фронт Галіцыйскі. На фронце паўздоўж Збруча і далей па поўнач на Астрог—спакойна.

Сп. абав. начальн. гэн. штабу **Галлер**, палкоўнік.

———

Ад 21 жніўня 1919 г.

Фронт Літоўска-Беларускі. *Усходні кірунак.* Вораг робіць акопы на ўсходнім беразе Бярэзіны, сьцягваючы ў райёне Барысава большые сілы. Наша кавалерыя в боем заняла вёску і станц. Старые-Дарогі. На усход ад Слуцку 40 км. вораг панёс вялікіе страты і адступіў на ўсход. Адступаючы, хацеў спаліць ж.-дарожные і шасовые масты, але замеры яго не удаліся.

Правае крыло вялікапольскай групы адкінуло ворага да Асіповіч, каторы адступае на Татаркі; мы захапілі палонных і 20 вагонаў. Паміж палонных—намесьнік шэфа штабу 8 пяхот. дывіз. Далей на поўнач аддзелы тэй групы дасьцігглі лініі р. Бярэзіны і абляжылі м. Свіслач—Бычын—Бярэзіну.

На кірунку 2 дыв. Лег. сітуацыя без перамены. У Осове захвачан адзін паравоз і 2 бэрлінкі, што вярочаліся з Бярэзіны да Бабруйску пасьля адвозу бальшавікоў (180); вораг ў далейшам кірунку трымае лінію Глыбокае—Варганы—Козлы—Слабодка, гдзе ставіць досыць сільны адпор.

У кірунку на Бярэзіну нашы аддзелы выбілі ворага, занялі лінію Пятровічы—Валодзя (8 км. на поўнач ад Докшыцы).

Кірунак заходні—без перамен.

Ад 21 жніўня 1919 г.

Фронт Літоўска-Беларускі. На паўночнай часьці фронту на ліві Глыбокае бой цягнецца. Нашы аддзелы дасьцігглі і абсадзілі лінію Бярэзіны ад уйсьця р. Ушы па Сьвіслач. Посьле заўзятаго бою мы занялі Асіповічы і адкінулі праціўніка ў кірунку Татаркі. На участку Лунінца ажыўлёная чыннасьць нашых разьведчыкаў.

Фронт Валынскі і Галіцыйскі. Спакойна.

Сп. аб. Шэфа Гэн. Штабу **Галлер**, палкоўнік.

Маленькі фэльетон.

Навучыўся.

Аддаў Гілёрык свайго сына, Андрэя, ў навуку.

— Нятай павучыцца, розуму набярэцца,—казаў ён.—Вучонаму на сьвеце лепш жыць, як невуку. Можа і нам, цёмным, пакажа, як трэба жыць. Хоць на старасьць палёгкі дачакаемся.

Паехаў Андрэй у горад і пачаў вучыцца.

Мінуў год, другі і трэці праходзіць. Піша Гілёрык сыну ліст:

«Даражэнькі сынок! Чаму ты нам нічога ня пішаш? Як табе жывецца, ці скора навуку скончыш? Чакаем мы цябе, не прычакаемся. Я з маткаю пастарэлі. Працаваць цяжка. Гаспадарка марнее. Асталася адна кароўка, Рагуля, і сівая авечачка, Тарэся. Едзь, сынку, дадому. Пабыў у людзях, пабачыў сьвету ды на радзіму варочайся».

Андрэй мала думаў пра дом. Прывык ён жыць па-новаму. Любіў доўга спаць, смачна есьці, модна ўбірацца. У кішэньцы насіў бутэлечку з духамі, як ішоў на спацыр. Прачытаўшы бацькаў ліст, ён адпісаў:

«Паважаны айцец і матка! Не магу зараз прыехаць дадому. Вучэньня яшчэ ня кончыў. Цераз год прыеду. А цяпер пришлеце, калі ласка, грошай, бо яны мне вельмі патрэбны. Калі няма гдзе ўзяць, дык прадайце авечку. Ня варта дзяржаць сівых авец, ды й сівая воўна брыдкая».

Прадаў бацька Тарэсю і паслаў Андрэю дванаццаць рублёў.

Прайшло яшчэ з паўгода. Андрэй часта прасіў грошай у бацькі, але Гілёрык не пасылаў, бо ў самога ня было. Абарваўся ён, абшарпаўся, забыўся і пра моду. На сьвяты прыехаў дадому ў госьці.

Бацька насілу пазналі яго. Андрэй адмяніўся. Нават, гаварыў ня так, як усе, і амаль не да кожнага слова дадаваў «моя».

— Як гэта завецца на-вашаму? —запытаўся ён, паказваючы на палазэ ў санях.

—Гэта-ж палазэ,—адказаў бацька.

— Ха-ха-ха, палазэ, палазэ! А што гэта ў іх прычэплена спераду?

— Як што? Аглоблі.

— Аглоблі, аглоблі! Га-га-га, цікавасьцы!

Селі палуднаваць.

— А як гэта страва завецца па вашаму?—запытаўся Андрэй і сербануў з ложкі; як сербануў, дык і вочы вылупіў.

— А каб яго немач з гэтым квасам! Увесь язык апёк.

— А што, успомніў,—засьмяяўся бацька.—Ось хіба ты апар яго, тагды ўсё назавеш.

Вылезьлі з-за стала. Андрэй ужо ня пытаўся, як што завецца, апрануў бацькаву бурку і кажа мацеры:

— Добрая адзёжа! Як цёпла у ёй.

— Гэта-ж, сынок, з сівае авечачкі, што бацька прадаў летась.

М. Міцкевіч.

ЗВОН.

Зазвані моцна, звон, загудзі,
Каб пачулі цябе на увесь край,
Беларуса хутчэй разбудзі,
Хоць цяпер яму спаць ты ня дай!

Прышоў час, калі сорамна спаць:
Усе так шчыра за працу узяліся,
Усе жыцьце пачалі будаваць,
А ты сьпіш... Хоць ад звону прачнісь!

Паглядзі, як сусед пачаў жыць,
Што нядаўна нявольнікам быў,
Ен ня спаў,—і цяпер ен ня сьпіць,
Усім кажа, што ен яшчэ жыў.

А чаго, беларус, ты маўчыш?!
І табе годзі, братку, драмаць:
Калі можна гукаць—ты маўчыш,—
Каб пасля ня прышлось шкадаваць...

Кінь сароміцца мовы свае,
Звацца сябе беларусам пачні,
Папрацуй над сялібай раней,
А пасьля з ахвотай адпачні!..

Дык звані моцна, звон, і гудзі,
Сваім гукам глушы увесь край!
Хто шчэ сьпіць—ты таго разбудзі,
Хто не сьпіць—тых да працы зьбірай!

Міхась Кудзелька

* * *

Мой ты краю родны, мілы,
Прывітаньне табе шлю!
Звонам чыстым, з усей сілы,
Вестку добрую званю:

Бальшавіцка счэзла мара,
Ужо далека недзе—там...
Залатая долі чара
Усьміхнецца мо' і нам.

В. Л.

Рэдактар-выдавец
І. ЛУЦЭВІЧ.

З дозвал. Цэнзуры.

Друкарня Я. Грынблята, Менск.